

MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Kancelária ministra vnútra Slovenskej republiky

Informačné centrum na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality

AKADÉMIA POLICAJNÉHO ZBORU V BRATISLAVE

Katedra kriminológie

**„Mapovanie žobrania a núteného žobrania ako jednej
z foriem obchodovania s ľuďmi“**

Bratislava 2013

Úvod

Materiál s názvom „Mapovanie žobrania a núteného žobrania ako jednej z foriem obchodovania s ľuďmi“ si kládol za cieľ získať prehľad o situácii a výskyte žobrania v Slovenskej republike, ako aj v zahraničí.

V súlade s úlohami Národného akčného plánu boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2011 - 2014, ktorý tvorí súčasť Národného programu boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2011 až 2014 prijatého uznesením vlády Slovenskej republiky č. 96/2011 bol oslovený Úrad medzinárodnej policajnej spolupráce prezídia Policajného zboru o zmapovanie problematiky žobrania a jeho výskytu v krajinách, v ktorých má Slovenská republika vyslaných styčných dôstojníkov.

Zameranie dožiadania bolo nasledovné:

- výskyt žobrania v danej krajine,
- legislatívna úprava žobrania v danej krajine, regionálne opatrenia – prípadná regulácia žobrania v mestách resp. iné opatrenia,
- formy a podiel domácej populácie na žobraní (deti, dospelí skupiny alebo skupiny, prípadne organizované skupiny realizujúce nútené žobranie ako jednu z foriem obchodovania s ľuďmi),
- formy a podiel cudzincov na žobraní v danej krajine.

Zároveň boli oslovení aj primátori väčších krajských a okresných miest Slovenskej republiky (Bratislava, Košice, Prešov, Žilina, Banská Bystrica, Nitra, Trnava, Martin, Trenčín, Poprad, Prievidza, Zvolen, Považská Bystrica, Michalovce, Nové Zámky, Spišská Nová Ves, Humenné, Levice, Komárno, Bardejov a Liptovský Mikuláš) s požiadavkou na zmapovanie problematiky žobrania a jeho výskyt v danom meste.

Zameranie dožiadania bolo nasledovné:

- výskyt žobrania v meste,
- legislatívna úprava, prípadne regionálne opatrenia
- formy a podiel domácej populácie na žobraní (deti, dospelí skupiny alebo skupiny, prípadne organizované skupiny realizujúce nútené žobranie ako jednu z foriem obchodovania s ľuďmi),
- formy a podiel cudzincov na žobraní, ak bola takáto činnosť zaznamenaná,
- evidované údaje získané mestskou políciou.

Pre potreby ucelenejšej podoby zmapovania situácie v oblasti žobrania resp. núteného žobrania ako jednej z foriem obchodovania s ľuďmi, bolo oslovené aj Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky s požiadavkou o poskytnutie údajov príslušných úradov práce, sociálnych vecí a rodiny ako aj ich detašovaných pracovísk ohľadom ich poznatkov o výskyte žobrajúcich detí za obdobie rokov 2010 – 2012. Súčasťou dožiadania bola tabuľka pre požadované údaje o zbere dát, a to počet prípadov žobrania detí, poznatky o tom, kto ohlasuje prípady žobrania, koľkých rodín sa žobranie dotýkalo, vek žobrajúcich detí, región výskytu prípadne príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny mal priestor pre uvedenie postrehov, príkladov dobrej praxe či prípadných problémov, s ktorými sa v rámci svojej činnosti stretol.

Na základe pokladov zaslaných od jednotlivých styčných dôstojníkov, miest a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny bol spracovaný materiál, ktorý je rozdelený na dve časti. V pravej časti sme sa zamerali na podklady dotýkajúce sa situácie žobrania v zahraničí a druhá časť je venovaná problematike riešenej v rámci Slovenskej republiky.

Vyhodnotenie podkladov zaslaných k zmapovaniu problematiky žobrania

Vyhodnotenie podkladov k zmapovaniu problematiky žobrania a jeho výskytu v krajinách, v ktorých má Slovenská republika vyslaných styčných dôstojníkov

V zmysle dožiadania zaslaného úradu medzinárodnej policajnej spolupráce prezídia Policajného zboru k mapovaniu problematiky núteného žobrania, boli podklady doručené od pridencov Slovenskej republiky z nasledujúcich krajín:

- Poľská republika,
- Maďarsko,
- Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska,
- Ukrajina,
- Spojené štáty americké,
- Chorvátska republika,
- Rakúska republika,
- Česká republika,
- Ruská federácia,
- Talianska republika,
- Rumunsko.

Poľská republika

Boj so žobraním v Poľsku je jednou zo základných úloh Polície a to či už ide o organizované žobranie nesúce znaky obchodovania s ľuďmi, ako aj vtedy ak žobranie je „len“ dotieravý prejav spoločnosti. Ako pokyn pre policajtov v tejto oblasti bol vypracovaný v roku 2008 na Hlavnom veliteľstve Polície „Metodický postup činností Polície voči bezdomovcom a žobrákom“. Obsahuje konkrétne organizačné a preventívne postupy popisujúce pravidlá postupu policajtov so žobrajúcimi osobami, zvlášť maloletými, ako aj v situáciách zneužívania na tento účel.

Na Veliteľstve Polície vo Varšave ako aj na podriadených určených organizačných útvaroch boli určení koordinátori pre problematiku žobrania.

Varšavská polícia pokračuje v začatom programe z roku 2008 „Stop žobraniam“, v Poznani majú program pod názvom „Návrat z ulice“, ktorý je realizovaný s využitím prostriedkov Európskej únie. V Białymstoku je realizovaný program pod názvom „Nebudźme łahostajni“, v Krakove pod názvom „Nedávaj peníze na ulici“, vo Vroclavy „Dávajúc peníze nepomáhaš! Pomáhaj moudro!“. Krakov a Poznaň svoje programy postavili na silnom a presvedčivom informovaní spoločnosti. V Krakove vydali viac ako 2000 plagátov s nápisom: „Nedávaj peníze na ulici!. Žobrajúcim můžeš pomôct' jinak!“. Boli distribuované do kostolov, sídlisk, staníc, električiek, parkov a záhradných kaviarní a pod. Vytlačených bolo 60 000 letákov v 6 jazykoch pre turistov a umiestnené v 200 ubytovacích zariadeniach v celom meste a turistických informačných centrách ako aj na letisku v Baliciach.

Trestnoprávna úprava žobrania

Novelizáciou Trestného zákona v roku 2010 bola do článku 115 § 22 zakomponovaná definícia pojmu „Obchodovanie s ľuďmi“, ktorá okrem iného predpokladá aj dopracovanie, dodávanie, nahováranie a ukrývanie konkrétnej osoby za účelom jej využívania aj s jej súhlasom na žobranie.

V zákone o priestupkoch je uvedené, že ak na verejne prístupnom mieste osoba žobre, ktorá v skutočnosti má potrebné prostriedky na živobytie alebo je schopná pracovať, bude potrestaná obmedzením slobody, pokutou do 1500 zlotých alebo napomenutím (čl. 58 § 1). Okrem toho zákon o priestupkoch rieši aj situáciu, ak žobranie vykonáva niekto dotieravo alebo podvodne, vtedy bude osoba uväznená alebo jej bude obmedzená sloboda (čl. 58 § 2). Dotieravé žobranie znamená napríklad hodenie sa pred cudzie osoby na zem a sťažovanie im prechádzanie. Podvodné žobranie znamená vzbudzovanie ľútosti používajúc nepravdivé informácie alebo prejavy (predstieranie choroby, nesvojprávnosti).

Ak sa zneužíva na žobranie osoba maloletá, osoba bezmocná alebo osoba, ktorá je na niekom závislá či zverená niekomu do starostlivosti, v tomto prípade bude páchatel' potrestaný väzením, obmedzením osobnej slobody alebo pokutou (čl. 104 zákona o priestupkoch).

Maďarsko

Žobranie ako priestupok

Zákon č. II z roku 2012 o priestupkoch, priestupkovom konaní a o systéme evidencie priestupkov ustanovuje za priestupok nasledovné formy žobrania:

§ 185

ods.1): „Kto žobre v spoločnosti maloletej osoby, dopúšťa sa priestupku.“

ods.2): „Kto žobre na verejnom priestranstve takým spôsobom, že osloví chodcov, resp. prítomných na verejnom priestranstve s cieľom získania peňazí, ďalej aj ten, kto chodiac z domu do domu, resp. z bytu do bytu žiada peniaze, dopúšťa sa priestupku.

ods.3): „Priestupkový orgán, resp. orgán alebo osoba oprávnená na mieste uložiť pokutu neodkladne informuje príslušný sociálny orgán podľa miesta pobytu dieťaťa o údajoch dieťaťa a údajoch páchatel'a o priestupku uvedenom v ods.1).

ods.4): „Za priestupok podľa ods.1) a 2) môže uložiť pokutu aj inšpektor verejného poriadku.“

Podľa platnej úpravy sa za priestupok môže uložiť pokuta (od 5 000 do 150 000 forintov) alebo verejnoprospešné práce. Za určitých podmienok, je možné pokutu zmeniť na trest odňatia slobody. S ohľadom na okolnosti spáchania priestupku, je možné namiesto trestu aplikovať inštitút upozornenia.

Úprava núteného žobrania v trestnom zákone

Trestný zákon účinný do 1.7.2013 (ďalej len „starý trestný zákon“) ustanovuje medzi trestnými činmi proti slobode a dôstojnosti tri trestné činy, ktoré podľa spôsobu vykonania môžu byť súčasťou nútenia na žobranie. Ide o nasledovné trestné činy: donútenie (§174), porušenie osobnej slobody (§175) a obchodovanie s ľuďmi (§175/B).

Trestný zákon účinný od 1.7.2013 (ďalej len „nový trestný zákon“) prevzal ustanovenia donútenia zo starého trestného zákona. S malými zmenami ustanovuje aj porušenie osobnej slobody a obchodovanie s ľuďmi. Nová úprava trestného činu obchodovania s ľuďmi v rámci účelu vykorisťovania - nútenej práce zahŕňa aj žobranie. Zároveň nový trestný zákon zavádza aj definíciu vykorisťovania (§ 192 ods.8) „Pri uplatňovaní ustanovenia tohto paragrafu je vykorisťovaním snaha získať výhodu využitím situácie poškodeného uvedeného alebo držaného v stave vykorisťovania.“. Nový trestný zákon zaviedol aj trestný čin ohrozovania maloletej osoby (§208 ods.2 písm.a)), podľa ktorého sa potrestá osoba, ktorá dovŕšila 18 rokov svojho veku a ktorá osobu mladšiu ako 18

rokov navedie na spáchanie trestného činu alebo priestupku, resp. snaží sa takú osobu naviesť na hýrivý spôsob života.“.

Celoštátne hlavné policajné veliteľstvo vydalo nasledujúce nariadenia, ktoré súvisia s problematikou núteného žobrania:

- č. 46/2007 (OT30) ORFK o plnení policajných úloh v súvislosti s prostitúciou a obchodovaním s ľuďmi,
- č. 1/2012 (II.02) o plnení úloh v období turistickej sezóny.

Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska

Nútené žobranie je v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska vnímané ako jedna z foriem kriminálneho vykorisťovania a jeho úprava je obsiahnutá v nasledujúcich dokumentoch:

- Vagrancy Act 1824 (Section 3). Zákon umožňuje zadržať kohokoľvek, kto žobre. Maximálna pokuta za žobranie je 1 000 Libier. Táto suma je však v prípade udelenia pokuty v takejto výške nevyožiteľná v praxi.
- Highways Act 1980 (Section 137). Ak osoba zámerne narúša voľný priechod pozdĺž diaľnice je vinná z trestného činu. Uložiť je možné pokutu maximálne do výšky 5 00 Libier.
- Public Order Act 1986 (Section 5). Spôsobenie obťažovania, poplach alebo rozrušenie. Maximálna pokuta, ktorá môže byť uložená je vo výške 1 000 Libier resp. pokutového upozornenia vo fixnej výške 80 Libier.

V súvislosti s riešením **medzinárodného projektu** zameraného na problematiku rómskej komunity v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska („**Posilnenie spoločných opatrení v prevencii nútenej práce príslušníkov rómskych komunít a rozvoj referenčného mechanizmu**“), boli na základe spolupráce s príslušníkom britskej polície, (Unity Chair Bridge Street Police Station Cambridgeshire Constabulary), vyžiadané aktuálne informácie k predmetnej problematike.

Vo Veľkej Británii je žobranie zločin, ktorý je dodnes riešený v zmysle zákona “Vagrancy Act”, z roku 1824. V roku 2003 bol vydaný zákon “The Anti-social Behaviour Act”, ktorý ponúka policajtom viac možností ako riešiť žobranie. Žobranie má mnoho foriem, ale väčšinou ide o pouličných muzikantov, ľudí prosiacich okoloidúcich o drobné mince a žobranie vo verejnej doprave.

Polícia má nasledujúce prostriedky (inštrumenty) na potieranie žobrania:

- **Pokyn k odchodu z danej oblasti** (Section 27 Direction to leave) - Tento predpis je uzákonený v zákone “Violent Crime Reduction Act 2006” a dáva policajtom možnosť uložiť žobrajúcej osobe príkaz k odchodu z daného miesta. Člen policajného zboru musí vyplniť tlačivo, v ktorom napíše dôvod k vydaniu príkazu a na ako dlho a z akej oblasti musí dotyčná osoba odísť. Príkaz k odchodu sa vydáva na maximálnu dobu 48 hodín. Pokiaľ sa dotyčná osoba vráti alebo odmietne odísť, je okamžite zatknutá a odvezená na policajnú stanicu.
- **Pokuta za výtržnosť** (Penalty Notice for Disorder) – pokiaľ osoba pristihnutá pri žobraní odmietne z miesta odísť alebo sa vráti, je jej uložená pokuta vo výške 80 £. Bohužiaľ tieto pokuty nie sú väčšinou zaplatené.

- **Zatknutie** (zákon z Vagrancy Act 1824) – pokiaľ policajt uvidí osobu v procese žobrania, môže uplatniť tento zákon a dotyčnú osobu zatknúť. V Peterborough bola v roku 2012 zatknutá len 1 osoba za žobranie.
- **Zákaz nespoločenského chovania** (Anti-social Behaviour Order, alebo len ASBO) – je uzákonený v zákone The Anti-social Behaviour Act 2003. Pokiaľ žobrajúca osoba neustále porušuje zákon o žobraní a vykazuje ďalšie prvky nespoločenského chovania (močenie na verejnom mieste, obťažovanie, opitosť) polícia môže začať zhromažďovať dôkazy o takom chovaní a požiadať na okresnom súde o vydanie ASBO, ktorý slúži ako dohoda medzi obžalovaným a súdom, že sa zdrží ďalšieho nespoločenského chovania. Dohoda sa môže vzťahovať na zákaz vstupu do centra mesta, zákaz opitosti na verejnom mieste, zákaz držania alkoholického nápoja atď. Porušenie tejto dohody môže viesť k uväzneniu. V roku 2012 bolo zatknutých 5 osôb za porušenie dohody.

Od rozšírenia EÚ v roku 2004, počet žobrajúcich osôb z krajín A8 a A2 výrazne stúpol. A8 a A2 je označenie - výrazy používané Home Office (Ministerstvo vnútra v UK) a Európskou Úniou k popisu krajín, ktoré vstúpili do Európskej Únie. Do skupiny **A8 sú zaradené tieto krajiny**: Česká Republika, Estónsko, Maďarsko, Lotyšsko, Litva, Poľsko, Slovensko, Slovinsko. V skupine **A2 sú tieto krajiny**: Bulharsko, Rumunsko

Príčinou tohto nárastu môžu byť nasledujúce faktory:

- **Pracovné agentúry** – väčšina továrni zamestnáva personál z pracovných agentúr podľa potreby a dopytu. V menej hektickom období zamestnanci pracujú len 1 - 3 dni v týždni, čo nestačí na pokrytie životných nákladov. V meste Peterborough žije okolo 10 - 20 Litovských a Lotyšských bezdomovcov, ktorí žijú v stanoch v odľahlých prímestských oblastiach, cez deň chodia do práce a po večeroch žobrujú.
- **Pracovné obmedzenie** – Rumunsko a Bulharsko sa stalo súčasťou EÚ v roku 2007, ale do roku 2014 majú obidve krajiny obmedzené pracovné príležitosti a prístup k štátnym dávkam. Občania z týchto dvoch krajín často žobrajú alebo predávajú časopis Big Issue, ktorý je vydávaný charitatívnou organizáciou. Časť zisku zostáva predávajúcej osobe.
- **Obchodovanie s ľuďmi** – vykorisťovanie Čechov a Slovákov je prevažne organizované rómskymi jednotlivcami, ktorí cielene vyhľadávajú mužov a ženy vo finančnej tiesni a ponúkajú im prácu a ubytovanie vo Veľkej Británii. Obetami sú väčšinou muži vo veku 25 – 40 rokov, rozvedení, často bezdomovci alebo osoby hľadané políciou. Obete sú následne dopravené (autom, autobusom alebo lietadlom) do Veľkej Británie, kde sú ubytovaní v dome vykorisťovateľa. Obetiam sú následne odobrané cestovné doklady, je im zabezpečená práca, bankový účet a číslo poistenca. Obet' potom chodí do práce 4 – 6 dní v týždni, v priebehu ktorého si zarobí približne 200£. Celá výplata je odobraná vykorisťovateľom, ktorý dá obeti okolo 5 - 15£. Vykorisťovateľ potom hradí ubytovanie a stravu.

Väčšina obetí spočiatku verí, že vykorisťovateľovi splatia určitú sumu a budú sa môcť osamostatniť, ale po čase zistia, že sa dostali do pasce, v ktorej ich vykorisťovateľ drží pod kontrolou. Osobné údaje vykorisťovaných osôb sú použité na nákup mobilných telefónov a preplatenie rýchlych pôžičiek. Vo chvíli, keď sa obeť rozhodne od vykorisťovateľa odísť, všetky dlhy a splátkové povinnosti zostávajú obeti. Obete vykorisťovania potom končia ako

bezdomovci a sú nútení žobrať. Väčšina bezdomovcov začne, alebo pokračuje, v nadmernej konzumácii alkoholu a väčšinu vyžobraných peňazí prepijú.

Českí a Slovenskí bezdomovci väčšinou chodia po meste a prosia okoloidúcich o drobné. Tento jav je najčastejší počas piatkov a sobôt, kedy bezdomovci žobrujú od ľudí postávajúcich pred nočnými klubmi. Taktiež bol zaznamenaný nárast organizovaného obchodu s Rumunskými deťmi, ktoré sú nútené kraďnúť a žobrať. Táto problematika je typická pre Londýn, kde už bolo zadržaných niekoľko stoviek Rómskych detí. Tento organizovaný element bol vyšetrovaný pod operačným názvom „GOLF“.

Profil žobrajúcich osôb

Mesto Peterborough sa nachádza v Cambridgskom grófstve, má rozlohu približne 343 km² a okolo 185 000 obyvateľov. Väčšinu žobrajúcich osôb tvoria občania Litvy a Lotyšska, potom Poľskí prisťahovalci a nakoniec Slováci a Česi. V rokoch 2007 - 2012 bolo zaznamenaných približne 30 slovenských bezdomovcov, ktorí pravidelne žobrali. Prevažná väčšina z týchto bezdomovcov boli obeťami obchodovania s ľuďmi. Polícia nevedie záznam miesta narodenia týchto osôb, ale podľa poznatkov väčšina pochádza z Prešova, Nitry a Bratislavy. Ide o mestá, z ktorých pochádzajú aj samotní vykorisťovatelia.

Ukrajina

V roku 1992 bol z Trestného zákona odstránený trestný čin, podľa ktorého tuláctvo a žobráctvo boli trestné.

Žobranie v súčasnosti nie je trestné, avšak trestne stíhané môžu byť osoby, ktoré sa na uvedenom zúčastňujú tým, že nútia iné osoby, aby sa zapojili do týchto činností a tí, ktorí týmto spôsobom zneužívajú deti. Uvedené rieši čl. 304 Trestného zákona („Zatiahnutie maloletých do trestnej činnosti“), podľa ktorého je možné uložiť trest odňatia slobody do 5 rokov a čl. 150 Trestného zákona („Vykorišťovanie detí“), za ktorý je možné uložiť trest odňatia slobody až do 10 rokov pri organizovanej forme páchania vyššie uvedeného trestného činu.

Chorvátska republika

V Chorvátskej republike nie sú v súčasnosti zaznamenané organizované formy žobrania a ani nútené žobranie. Žobrajúci sa vyskytujú v malom počte prevažne vo väčších mestách a to pred kostolmi alebo námestiami s väčším pohybom ľudí. Na žobraní sa nezúčastňujú deti. Postihovať niekoho za žobranie je možné iba vtedy, ak násilnou formou požaduje od niekoho peniaze alebo iný dar. Vtedy je možné takúto osobu potrestať podľa priestupkového zákona pokutou, väzením až na 30 dní alebo zákazom pobytu na území, kde žobral na dobu 30 dní až 6 mesiacov.

Rakúska republika

Žobranie v Rakúsku nie je výnimočný stav, avšak ani nie je to masovo rozšírený jav. Vzťah verejnosti k žobraniam je ambivalentný tzn. že akceptované je nevtieravé žobranie z evidentne sociálnych dôvodov, na druhej strane vyvoláva odpor verejnosti v prípade podozrenia, že sa jedná o organizovanú alebo podvodnú činnosť.

Legislatívna úprava

Zásadná úprava problematiky žobrania patrí do pôsobnosti jednotlivých spolkových krajín a môže byť rozdielna ako v obsahu úpravy, tak aj normou, v ktorej je úprava obsiahnutá. Parciálne sa témy dotýkajú aj niektoré ustanovenia spolkových zákonov (napr. trestný zákon, zákon o pobyte cudzincov, nariadenie o cestnej premávke, zákon o železniciach, nariadenie o hudobnej produkcii, zákon o finančných postihoch a pod.) alebo rozhodnutia spolkových orgánov (napr. rozhodnutie Ústavného súdu z 11.07.2012 o neprípustnosti úplného a všeobecného zákazu žobrania). Príjmy zo žobrania, ktoré presiahnu 624,18 Eur ročne, podliehajú zdaneniu (§ 67 zákona o dani z príjmu).

Rozlišované formy žobrania

(A) individuálne

- samostatné („klasické“) žobranie
- žobranie formou poskytnutia „služieb“ napr. ukazovaním voľných parkovacích miest a pod.
- žobranie formou výkonu hudobnej produkcie

(B) organizované

- žobranie pod zámienkou predaja novín a časopisov
- žobranie vykonávané predajom falšovaných časopisov
- žobranie vykonávané formou neoprávneného výberu dobročinných príspevkov
- žobranie s využitím falšovaných certifikátov

(C) žobranie v rámci kriminálneho združenia spojené s vykorisťovaním zraniteľných osôb

(D) žobranie v súbehu s trestnou činnosťou (napr. krádeže)

Spolkový kriminálny úrad posudzuje najmä formy žobrania uvedené v bodoch (C) a (D) ako formy obchodovania s ľuďmi.

Prehľad legislatívy jednotlivých spolkových krajín

Spolková republika	predpis	platný od	obmedzenia žobrania	po rozhodnutí ÚS z 11.07.2012	sankcia za porušenie
Salzburg	§ 29 zákona o zemskej bezpečnosti	20.11.2005	všeobecný zákaz	nevtieravé žobranie povolené	- pokuta do 500€ alebo ak je nevyhnutelná - trest odňatia slobody na 7 dní, alebo - prepadnutie vyžobranej sumy
Tirolsko	§ 10 zemského policajného zákona	4.09.2003	všeobecný zákaz		pokuta do 360€, trest odňatia slobody do 14 dní, prepadnutie vyžobraných peňazí alebo vecí

Štajersko	§3a) zákona o zemskej bezpečnosti	2.05. 2011	zakázané je: dotieravé žobranie (dotyk), nevyžiadany sprievod, nadávky, podnecovanie a využívanie maloletých detí na žobranie		pokuta do 2000€ trest prepadnutia peňazí alebo speňažiteľných vecí
Viedeň	§2 zákona o zemskej bezpečnosti	9.06. 2010	zakázané je: dotieravé/ agresívne žobranie, remeselné, ako člen organizovanej skupiny, podnecovanie a využívanie maloletých detí na žobranie		pokuta do 700€ alebo ak je nevyžiadateľná trest odňatia slobody na 7dní, alebo prepadnutie peňazí alebo speňažiteľných vecí
Dolné Rakúsko	§1a) zemskeho zákona o polícii	16.05. 2011	zakázané je: dotieravé/ agresívne žobranie, remeselné, ako člen organizovanej skupiny, podnecovanie a využívanie maloletých detí na žobranie		pokuta do 1000€ alebo trest odňatia slobody do 14 dní alebo vykázanie z miesta ako mierny prostriedok
Burgenland	Obecné nariadenie hl. mesta Eisenstadt	2005	zakázané je: dotieravé žobranie maloletými deťmi,		pokuta do 1100€
Vorarlberg	§ 4 ods.3 zákona o zbierkach		osobách trpiacim osobnou núdzou alebo ich rodinným príslušníkom nemôže byť udelené povolenie na vykonávanie zbierok, ani potvrdenie o chudobe za účelom výberu almužien		-
Korutánsko	§ 27 zákona o zemskej bezpečnosti	17.03. 2011	zakázané je: dotieravé/ agresívne žobranie, remeselné, ako člen organizovanej skupiny, podnecovanie a vy-		

			užívanie maloletých detí na žobranie		
Horné Rakúsko	§1a) zemskeho zákona o polícii	10.03. 2011	zakázané je: dotieravé/ agresívne žobranie, remeselné, ako člen organizovanej skupiny, podnecovanie a organizovanie žobrania, využívanie maloletých detí na žobranie	nevtieravé žobranie povolené, a to i v prítomnosti detí. V prípade výkonu nevtieravého žobrania nie je polícia oprávnená zasahovať.	pokuta do 720€ alebo ak je nevyhnutná trest odňatia slobody na 7dní, alebo prepadnutie peňazí alebo speňažiteľných vecí

Česká republika

Problematika núteného žobrania tvorí jednu z foriem obchodovania s ľuďmi. Podľa trestného zákonníka podporu pre trestanie obchodovania s ľuďmi za účelom nútenia k žobraniu je možné nájsť v zákone č. 40/2009 Zb., trestný zákonník, § 168 (trestný čin obchodovania s ľuďmi), písm. e) „nútená práca alebo iné formy vykorisťovania“.

V prípade identifikácie žobrania dieťaťa, je o tom informovaný aj orgán sociálnoprávnej ochrany detí.

Problematiku žobrania do istej miery a všeobecne upravujú všeobecné záväzné vyhlášky miest a obcí, ktoré podľa potreby definujú, v ktorých vymedzených verejných priestranstvách obce je žobranie zakázané – za účelom zabezpečenia miestnych záležitostí verejného poriadku, žobranie môže byť postihnutelné ako priestupok¹.

Ruská federácia

V súčasnosti platí v Ruskej federácii správna zodpovednosť za delikt žobrania. Zákon v Moskve zo dňa 21.11.2007 č. 45 o správnych priestupkoch v čl.3.8 stanovuje za správny delikt „Obťažovanie občanov na verejných miestach“, kde porušenie verejného poriadku je vyjadrené v ponúkaní, nutkavým spôsobom a je vykonávané na iných ľuďoch, proti ich vôli, na predaj, výmenu alebo kúpu vecí, veštenie, žobranie, poskytovanie sexuálnych služieb alebo ďalších služieb na verejných miestach, za ktoré je možné uložiť pokutu vo výške 100 až 500 rubľov.

Právne predpisy Sverdlovska a Yaroslavlí stanovujú správnu zodpovednosť za obťažovanie občanov na verejných miestach za účelom žobrania alebo veštenia.

Článok 3.15 v meste Tomsk zo dňa 26.12.2008 č. 295-OZ stanovuje zodpovednosť za prenasledovanie a obťažovanie občanov na verejných miestach. Porušenie zákona je vyjadrené v dotieravom, urážlivom nátlaku na občana za účelom predaja, výmeny alebo iného spôsobu získavania peňazí, rovnako za účelom veštenia, žobrania, služieb sexuálneho charakteru, alebo náboženská agitácia na uliciach mesta, alebo na iných verejných miestach, za čo je možné uložiť správnu pokutu vo výške 100 až 300 rubľov.

¹ informácie poskytnuté Ministerstvom vnútra Českej republiky

Talianska republika

Problematika núteného žobrania je súčasťou trestnej činnosti a predstavuje jednu z foriem obchodovania s ľuďmi.

Zneužívanie mladistvých na nútené žobranie je upravené v čl.600 ods. 8 Trestného poriadku:

„Ktokoľvek zneužíva na žobranie osobu mladšiu ako 14 rokov alebo osobu trestne nezodpovednú, alebo ak dovoľí, aby žobrala taká osoba, ktorá mu bola zverená do opatery alebo dopustí aby ju iní zneužívali na žobranie, potrestá sa odňatím slobody do 3 rokov.“:

Rumunsko

V každej župe má župné policajné riaditeľstvo vytvorený akčný plán na prevenciu a potlačanie negatívnych javov spôsobovaných výskytom žobrania. V rámci takýchto akčných plánov sa vykonávajú činnosti zamerané na prevenciu a monitorovanie výskytu žobrania v konkrétnych oblastiach. Údaje o osobách, ktoré boli identifikované ako žobráci sa ukladajú do databázy Generálneho Inšpektorátu Rumunskej polície, pričom sa pri nich uvádza poznámka, že sa jedná o žobrakov.

Podľa zákona č. 155/2010 miestna polícia monitoruje stav na úseku žobrania a identifikuje dospelé osoby a deti bez sprievodu, ktoré ho vykonávajú. takéto osoby následne oznamuje útvarom sociálnej asistencie, ktoré sa pokúšajú tieto osoby začleniť do bežného života.

Podľa § 326 Trestného zákona je žobranie trestným činom, ak ho vykonáva osoba, ktorá je schopná práce, ale napriek tomu opakovane žiada na verejnosti o poskytnutie materiálnej pomoci. Tento skutok sa trestá odňatím slobody na 1 až 3 mesiace, alebo sa ukladá trest výkonu verejnoprospešných prác. Ak neplnoletá osoba nabáda, alebo núti maloletú osobu k žobraniu, potrestá sa odňatím slobody na 1 až 5 rokov. Pokiaľ sa takéhoto konania dopustí rodič, alebo osoba, ktorej je maloletý zverený, potrestá sa odňatím osobnej slobody na 2 až 7 rokov a odňatím niektorých práv.

Legislatívna úprava žobrania:

- § 321, 305, 306, 314, 321 Trestného zákona,
- § 132, 133 Zákona o ochrane a presadzovaní práv detí,
- § 21 Zákona o minimálnej mzde,
- Zákon 61/1991 o prekročení noriem verejného spolunažívania,
- Zákon 203/2000 o ratifikácii konvencie Medzinárodnej organizácie práce 182/1999, ktorá sa týka zákazu vykonávania všetkých foriem verejných prác maloletými, ktorá bola prijatá v Ženeve 17. júna 1999,
- Rozhodnutie vlády č. 95/2006 o prijatí metodológie o spolupráci medzi Generálnym riaditeľstvom sociálnej pomoci a ochrany detí a verejnými organizáciami pôsobiacimi v sociálnej oblasti.

Spojené štáty americké

V Spojených štátoch amerických je problematika žobrania posudzovaná rozdielne podľa jurisdikcie jednotlivých štátov a legislatíva je neprehľadná.

Zákon štátu District od Columbia (DC) S.22-2301-2306 (Panhandling Control Act 1993, konkrétne s.2302 (a) – (h) uvádza:

(A) Nikto nesmie požadovať, žobrať, alebo dožadovať sa agresívnym spôsobom almužny, vrátane peňazí a ďalších vecí, ktoré majú hodnotu na akomkoľvek verejnom mieste, vrátane chodníkov, ulíc, uličiek, príjazdových ciest, parkovísk, parkov, námestí, budov, vchodov, vjazdy do budov, čerpacích staníc pohonných hmôt a priestorov obklopujúcich budovy.

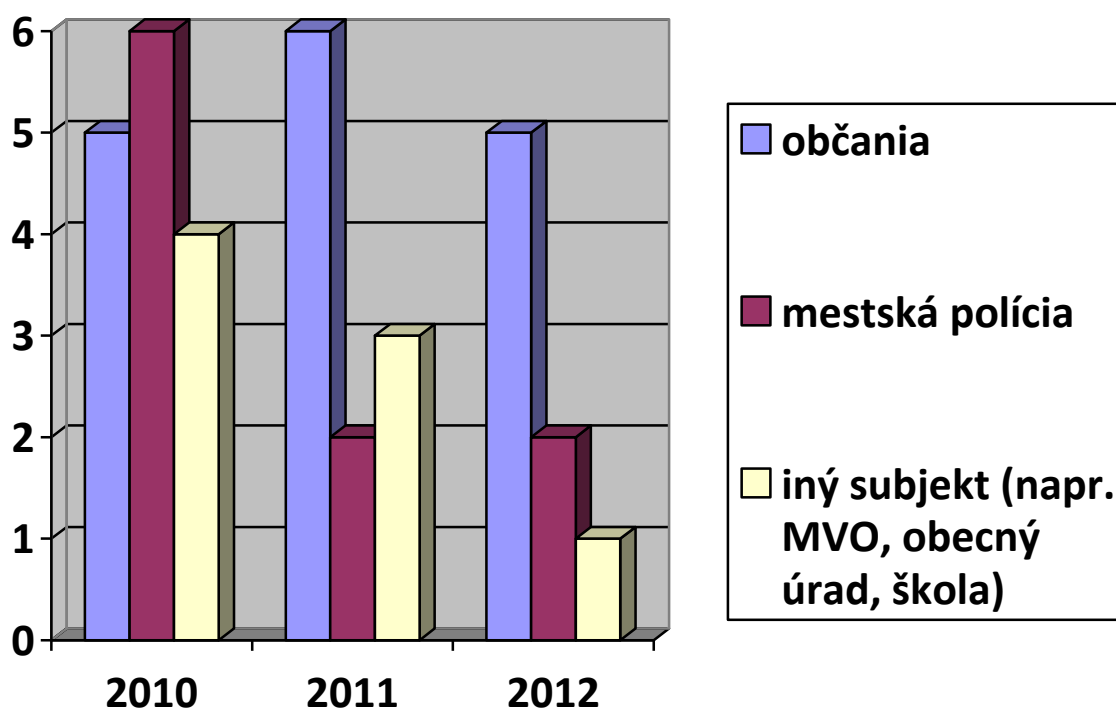
Nie sú zaznamenané organizované formy žobrania a pokiaľ žobranie nie je vo forme obťažovania, polícia nerieši takéto konanie. V prípade obťažovania sú ukladané pokuty.

Vyhodnotenie podkladov k zmapovaniu problematiky žobrania detí v Slovenskej republike

Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny v rámci Slovenskej republiky potvrdili výskyt žobrania detí v rokoch 2010 - 2012 v **Bratislave, Rožňave, Topoľčanoch, Prešove, Rimavskej Sobote, Trebišove, Michalovciach, Lučenci, Košiciach, Nových Zámkoch, Trenčíne, Poprade, Komárne, Dunajskej Strede a Lučenci.**

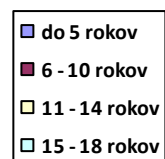
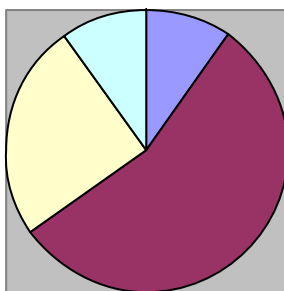
Z poskytnutých údajov možno konštatovať, že najviac prípadov žobrania riešili úrady práce, sociálnych vecí a rodiny v roku 2010 a najmenej v roku 2012. Najčastejším oznamovateľom sú priamo občania, ale medzi oznamovateľov žobrania možno zaradiť aj mestskú políciu, obecný úrad alebo školské zariadenia.

Graf č. 1 Oznamovateľ prípadov žobrania detí v rokoch 2010, 2011 a 2012

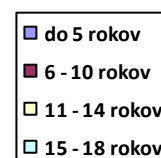
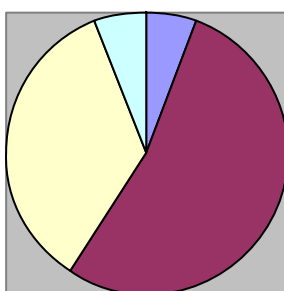

Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny identifikovali celkom za roky 2010 – 2012 až 47 žobrajúcich detí. Najviac detí (osôb mladších ako 18 rokov) v sledovanom období bolo vo veku od 6 do 10 rokov.

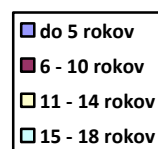
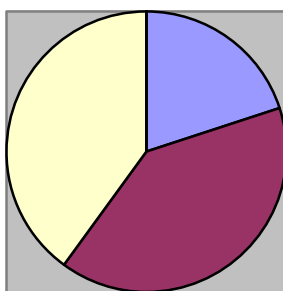
Graf č. 2 Vek identifikovaných žobrajúcich detí v roku **2010**

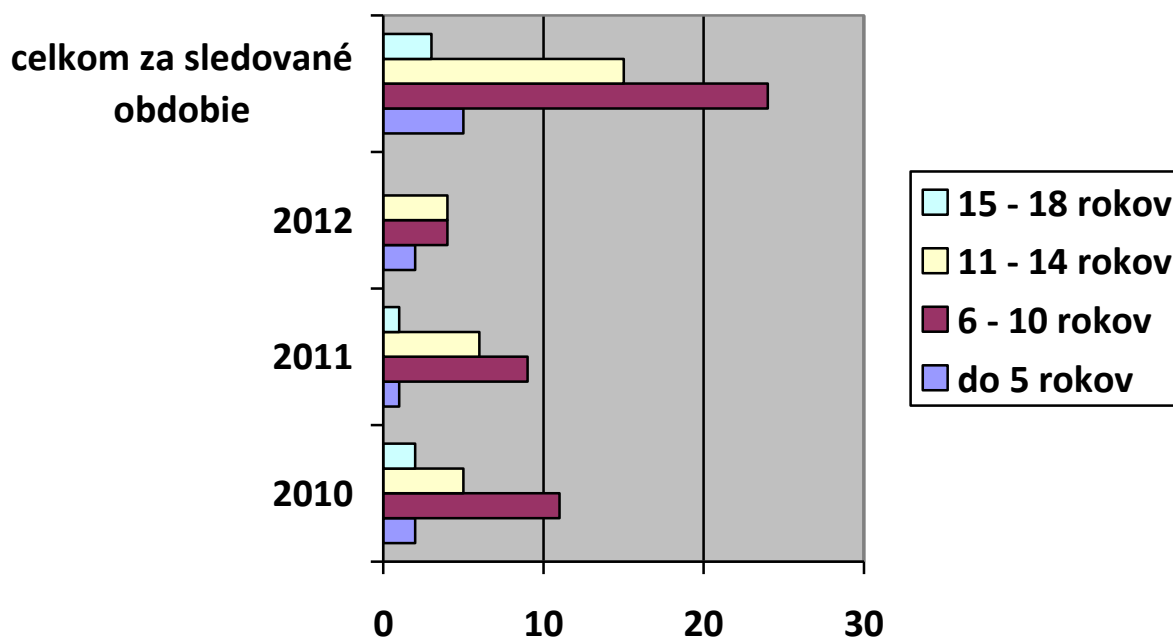
Graf č. 3 Vek identifikovaných žobrajúcich detí v roku **2011**

Graf č. 4 Vek identifikovaných žobrajúcich detí v roku **2012**

Graf č. 5 Vek identifikovaných žobrajúcich detí - sumár za roky 2010 – 2012

Podľa údajov mestského úradu **Levice**, sa v Leviciach vyskytuje žobranie v blízkosti nákupných centier, ktoré je realizované jednotlivcami – štátnymi občanmi Slovenskej republiky. Mesto Levice nemá všeobecne záväzným nariadením upravenú problematiku žobrania na území mesta.

Mesto **Nitra** zaznamenáva výskyt žobrajúcich osôb, kde vo väčšine prípadov ide o osoby zo sociálne vylúčených skupín, ľudí bez domova alebo osoby voľne migrujúce po území Slovenskej republiky, pričom žobranie vykonávajú osoby individuálne, ojedinele v dvojiciach. Najčastejším miestom výskytu žobrajúcich osôb sú obchodné centrá, pešia zóna, okolie kostolov, železničná a autobusová stanica, či parkoviská s veľkým pohybom iných osôb. Objavili sa prípady žobrajúcich cudzincov, ktorí pochádzali z Rumunska a vyskytujú sa v Nitre 3 až 4 krát do roka. Mestská polícia zasahuje v prípadoch, ak žobrajúce osoby narušajú občianske spolunažívanie, ak forma žobrania je násilná, ak žobrajúce osoby v snahe vynútiť si peniaze vstupujú pred chodcov, bránia im v pohybe, majú snahu chytať za odev a pod. Ukladanie akejkoľvek peňažnej sankcie sa ukázalo ako neefektívne riešenie. Mesto nedisponuje úpravou žobrania napr. formou všeobecne záväzného nariadenia.

Príslušníci mestskej polície **Zvolen** počas hliadkovej činnosti zaznamenávajú osoby, ktoré obťažujú občanov žobraním. Mestské zastupiteľstvo upravilo **všeobecne záväzným nariadením č. 135/2010 o verejnom poriadku** na území mesta Zvolen žobranie, ktorým zakázalo obťažovať občanov žobraním. Cieľom nariadenia je stanoviť pravidlá a povinnosti obyvateľov mesta, návštevníkov mesta pri dodržiavaní verejného poriadku. Mestská polícia Zvolen má praktickú skúsenosť so žobrajúcimi cudzincami, ktorí pochádzali z Rumunska.

Mesto **Martin** nemá upravenú problematiku žobrania, avšak eviduje žobrajúce osoby na území. Z cudzincov bol zaznamenaný prípad žobrania rumunských štátnym občanov. Pri žobraní osoby využívajú predstieranie telesného postihnutia či chorôb.

V **Považskej Bystrici** sa žobranie vyskytuje ojedinele a preto nie je v meste prijatá legislatívna úprava uvedeného javu. Za rok 2012 bol zistený iba jeden prípad žobrania rumunskej štátnej občianky.

Mesto **Poprad** nepretržite počas celého roka prostredníctvom Mestského úradu, odboru sociálneho v súčinnosti s Mestskou políciou vykonáva monitoring a zároveň vyhľadáva ľudí, u ktorých je potenciálne riziko, že by sa mohli stať obeťami obchodovania s ľuďmi. Žobrajúce osoby sa vyskytujú najmä v okolí kostolov, supermarketov a parkovísk. Žobranie je možné rozdeliť na aktívne (žobrajúce osoby pod zámienkou akejkoľvek potreby pýtajú peniaze od okoloidúcich) a pasívne (v rámci ktorej žobrajúce osoby sedia alebo stoja a svojim viditeľným zdravotným hendikepom vyvolávajú u okoloidúcich súcit). V meste prevažne žobrujú slovenskí štátni občania, avšak bol zaznamenaný aj prípad žobrajúcich osôb z Rumunska. Miestna samospráva nemá prijaté žiadne všeobecne záväzné nariadenie mesta, ktoré by upravovalo žobranie v meste. Avšak mesto Poprad realizuje aktivity, v závislosti od povahy a závažnosti sociálnej situácie a zabezpečuje najmä:

- organizovanie programov na pomoc ohrozeným deťom a plnoletým osobám, ktoré sú ohrozené správaním člena rodiny alebo správaním iných osôb a poskytovanie pomoci dieťaťu v naliehavých prípadoch, najmä ak je ohrozený jeho život, zdravie alebo priaznivý psychický vývin, fyzický vývin alebo ak je dieťa ohrozené správaním člena rodiny alebo iných fyzických osôb;
- bezprostrednú nevyhnutnú pomoc zameranú na prevenciu vzniku, riešenie alebo zmiernenie nepriaznivej sociálnej situácie fyzickej osoby, rodiny alebo komunity, zachovanie, obnovu alebo rozvoj schopnosti fyzickej osoby viesť samostatný život a na podporu jej začlenenia do spoločnosti, zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb fyzickej osoby, riešenie krízovej sociálnej situácie a na prevenciu sociálneho vylúčenia fyzickej osoby alebo rodiny.

Výskyt žobrania v meste **Banská Bystrica** sa sústreďuje prevažne pri hypermarketoch a objektoch, v ktorých sa stretáva väčší počet obyvateľstva (napr. kostoly, obchodné reťazce, parkoviská, autobusová a železničná stanica a pod.). V minulosti bola evidovaná žobrajúca societa, ktorú je možné rozdeliť do skupín:

- maloleté deti,
- dospelé osoby (zväčša bezdomovci alebo osoby závislé na omamných alebo psychotropných látkach, prípadne kombinácia spomenutých),
- zdravotne postihnuté osoby alebo osoby, ktoré zdravotné postihnutie predstierali,
- špekulanti – osoby zneužívajúce zbierky na dobročinné účely

Mesto Banská Bystrica nemá v súčasnosti vymedzený explicitne zákaz prípadne obmedzenie tejto formy obťažovania iných vo forme všeobecne záväzného nariadenia, avšak je možné toto konanie subsumovať pod všeobecne záväzné nariadenie mesta Banská Bystrica č.9/2011 o verejnom poriadku na území mesta, ktorým sa zakazuje na verejných priestranstvách obťažovať občanov fyzickými útokmi, nadávaním a ďalšími konaniami, ktoré na verejnom priestranstve a miestach verejne prístupných vzbudzujú verejného pohoršenie.

Problematika žobrania a núteného žobrania v meste **Žilina** sa dotýka štátnych občanov Slovenskej republiky ale aj cudzincov. Ide prevažne o organizované skupiny, ktoré na žobranie využívajú predstierané postihnutie, prípadne malé deti, hru na hudobný nástroj a pod. Výskyt bol zachytený pri prístupovej ceste do nemocnice, nákupných centrách v centre mesta, v blízkosti kostolov, parkovísk a pod. V prípade cudzincov Mestská polícia má

skúsenosti so skupinami z Rumunska, ktorí na žobranie využívajú deti, telesne postihnuté osoby alebo len predstierajú postihnutie. Osoby sú postihnutelné len v prípade, ak páchajú priestupok, prípadne trestný čin.

Záver

Definícia trestného činu obchodovania s ľuďmi je právnym poriadku Slovenskej republiky obsiahnutá v § 179 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. Definícia trestného činu obchodovania s ľuďmi je v súlade so záväzkami vyplývajúcimi z medzinárodných dohovorov týkajúcich sa obchodovania s ľuďmi, ktorými je Slovenská republika viazaná a právne záväzných aktov Európskej únie v tejto oblasti. Novelou Trestného zákona (zákon č. 204/2013 Z. z. s účinnosťou od 1. augusta 2013) bolo nútené žobranie zaradené ako jedna z foriem obchodovania s ľuďmi pri naplnení všetkých podstatných náležitostiach skutkovej podstaty predmetného trestného činu pričom nútené žobranie predstavuje jednu z foriem nútenej služby.

§ 179 odsek 1 Trestného zákona znie:

„(1) Kto s použitím podvodného konania, ľsti, obmedzovania osobnej slobody, únosu, násilia, hrozby násilia, hrozby inej ťažkej ujmy alebo iných foriem donucovania, prijatia alebo poskytnutia peňažného plnenia či iných výhod na dosiahnutie súhlasu osoby, na ktorú je iná osoba odkázaná, alebo zneužitia svojho postavenia alebo zneužitia bezbrannosti alebo inak zraniteľného postavenia zláka, prepraví, prechováva, odovzdá alebo prevezme iného, hoci aj s jeho súhlasom, na účel jeho prostitúcie alebo inej formy sexuálneho vykorisťovania vrátane pornografie, nútenej práce či nútenej služby vrátane žobrania, otroctva alebo praktík podobných otroctvu, nevoľníctva, núteného sobáša, zneužívania na páchanie trestnej činnosti, odoberania orgánov, tkanív či bunky alebo iných foriem vykorisťovania, potrestá sa odňatím slobody na štyri až desať rokov.“

§ 179 odsek 2 Trestného zákona znie:

„(2) Rovnako ako v odseku 1 sa potrestá, kto zláka, prepraví, prechováva, odovzdá alebo prevezme dieťa, hoci aj s jeho súhlasom, na účel detskej prostitúcie alebo inej formy sexuálneho vykorisťovania vrátane detskej pornografie, nútenej práce či nútenej služby vrátane žobrania, otroctva alebo praktík podobných otroctvu, nevoľníctva, núteného sobáša, zneužívania na páchanie trestnej činnosti, nezákonnej adopcie, odoberania orgánov, tkanív či bunky alebo iných foriem vykorisťovania.“

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 45/96 uvádza nasledovné:

1. Všeobecne záväzné nariadenie, ktorým sa zakazuje žobranie alebo požívanie alkoholických nápojov na verejných priestranstvách mestskej časti, nie je v súlade s čl. 2 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané, a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá, a taktiež nie je v súlade s čl. 13 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého povinnosti možno ukladať len na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd.
2. Žobranie alebo požívanie alkoholických nápojov na verejných priestranstvách mestskej časti samo osebe nemôže byť neprípustným, resp. zakázaným konaním. Neprípustnosť alebo zákaz nemá oporu v žiadnej zákonnej úprave a zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, aj keď splnomocňuje obce na vydanie všeobecne záväzných nariadení upravujúcich

priestupok proti verejnému poriadku, neobsahuje splnomocnenie na ustanovenie povinností, ktoré by boli v rozpore so zachovaním určitého ústavou upraveného základného práva alebo slobody.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. II. ÚS 45/96 zo 4. februára 1997, zverejnený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky, čiastka 22, pod číslom 50/1997)

Predmetný nález Ústavného súdu (Nález II. ÚS 45/96) sa zaoberá aj reguláciou požívania alkoholických nápojov, v tejto časti však došlo k jeho prekonaniu legislatívnou zmenou dávajúcou samosprávam potrebné príslušné zákonné zmocnenie.